

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1951
Октябрь
7
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 195 (2369).
ӨРТӨЗ 20 КӨП.

БО Х У Н Г У СО Л У Н Д А :

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Иосиф Виссарионович Сталинга (1 арын).
Тайбынның чаагай херээ дээш бүгү күжүвүстү берээл (1 арын).
А. Акара.—Партия райкомнарының пленумнарын эртирип турарының практикасында четпестерин чайладыр (2 арын).
О. Сирийн-оол.—Марксисчи-ленини теорияны боттары өөренирлер-биле ажылды күштелдирер (2 арын).
И. Принцев.—Биология башкызының ажылының дуржулгазы (3 арын).

Германияның Демократтыг Республикасының ийи чыл ою (3 арын).
М. Кашиевская.—Бажың эт-херекселдериниң страхованиенин ажилчы чоннарын эрге-ажыктарыңча угландырар (4 арын).
Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Областың колхозчу тараачынарның шиелелгези

Тыва автономнуг областың көдээ ажил-агыйынын ажал-ишчилери чаа кайгамчыктыг чедишкенин чедиң арган. Областың колхозчулары, МТС-териниң болгаш совхозтарын ажилдакчылары, көдээ ажил-агыйының тускай эртемниглерин болгаш областың бүгү ажилчы чону күрүне мурнунга бир дугаар хүлээлге — тараа белеткелдериниң планын хуусаа бетинде күөсеткен дугайында ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Сталинга чоруткан рапортту парламентка үндүрүп турар.

Колхозчу тараачынарның күш-ажылчы чедишкенини, Тываның көдээ ажил-агыйынын бир эң чугула адырын чаа улуг өздүдө бо документте көскүзү-биле илереп турар.

1951 чылда бүгү-ле ажилдар талы-биле чаа-чаа чедишкенин чедиң алып дугайында Тыва автономнуг областың үлетпүр бүүдүрүгелеринин, МТС-териниң, совхозтарын ажилчыларын болгаш бүгү ажилчы чоннарын эш Сталинга чоруткан чагаазында «Тараа белеткелдериниң планын 1951 чылдың сентябрь 20-ге чедир күөседир болгаш МТС-териниң ажылының дугайында натура төлевириң үзе саяжыр...» деп хүлээлге алдынган.

Улуг баштыңчыга берген өзүн адалдык-биле күөседир дээш Тыва областың тараачылары чаа күш-биле ажилдааннар. Тараа белеткелдерини күрүне планын 101,5 хуу, оон иштинде аш-чем чүүлүңе чугула культура болур кызыл-тастың планын 110,5 хуу күөсеткен.

Тараа белеткелдерини күрүне планын хуусаа бетинде күөсеткени— колхозчу тургузугун күжүңүң чаа күчүлүг илерелгези, областың колхозчу тараачынарның, көдээ ажил-агыйының бүгү ажал-ишчилериниң большевик партияга, Совет казаакка, бистин ынак баштыңчыыс болгаш башкыыс эш Сталинга кызыгаар чок бердингенин илерелгези болур.

Тыва улустун чедиң арган бо тилгези болза, большевик партиязының, Совет казактын, эш Сталинның Совет Тываның политик, ажил-агый культура хөгжүлдесин улам-на чаартып тургузар дээш хүн-бүрү сагыш салып, материал-техниктиг улуг дузаламчыны берип турарының ачызында болур. Совет казактын берип турары областың колхозтарын шөлдеринде ажилда; турар комбайннарның, тракторларның болгаш көдээ ажил-агыйының өске-даа нарын машиналарын саны улам өзүп турар. Көдээ ажил-агый тускай эртемниг кадарлар-биле болгаш өске-даа чүүлдер-биле хандартылып турар.

Большевик партияның, совет казактын улуг дузаламчыны даянган обласка бо чылын дүжүт ажаап алышкыны, тараа белеткелдер эртен чылдан артык организастыг болгаш бедиң темпиги эрткен. Ол болза, эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин чогуур хуусааында күөседир дээш областың партия организастыгының чорутканы улуг организастыг болгаш масса-политиктиг ажилдык, колхозчу тараачынарның сорук кирген күжениңкиниң ажылынын түңнели болур. Областың партия организастыгы ВКП(б) Төп Комитединиң болгаш эш Сталинның айтышкынын күөсетпешаан, көдээ ажил-агыйны удуртуунуң деннелин бедиткен, колхоз бүүдүрүлгезинче улам чоокшулаан, колхозтарын, совхозтарын болгаш МТС-териниң ажылын тодаргай болгаш мергежилдиң-биле удуртур чорук экижиң эгелзэн.

Областың тараачылары бо чылын көдээ ажил-агыйны көдүрүп, чаа-чаа чедишкенин чедиң алып дээш бүгү улустун социалисттиг чарыжына кирген. Ол болза, дүжүт ажаап алышкыны болгаш күрүнеге тараа белеткелдериниң хүннелинде улам күштүү-биле калбарган. Колхозчу тараачынар дугайында большевик партияны, Совет казактын эш Сталинның сорук кирикчи

МОСКВА, КРЕМЛЬ.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Эш ИОСИФ ВИССАРИОНОВИЧ СТАЛИНГА

Тыва автономнуг областың колхозтары, совхозтары болгаш арат ажил-агыйлары тараа белеткелдини күрүне планын бедиң шынарлыг тараа-биле хуусаа бетинде 101,5 хуу күөсеткени болгаш 1950 чылдың бо үезинде дужаган тараадан 205 муң пуд хойну дужаганын эргим Иосиф Виссарионович Сталин Силерге илеткеп тур бис. Аш-чеминиң кол культуразы — кызыл-тас белеткелдиниң планы 110,5 хуу күөсеткен.

МТС-тин ажилдап бергени дээш тывышкан счөттар-биле колхозтарын тараа дужаалгазы ам-даа үргүлчүлөп турар.

Областың колхозтары 1952 чылда тарылгага хереглээр үезин-биле хандыртынып турар болгаш амгы үеде магадылалдын, мал чеминиң болгаш нийтиниң өске-даа фондуларын тургузуп турарлар.

Эргим эш Сталин, бистин анык облазыныска көргүзүп турар улуг дузаламчыны болгаш хүн-бүрү сагыш салышкынын дугайында областың эр, хөгжөөн колхозчулары, МТС-тер, совхозтарын ажилчынары болгаш бүгү ажилчы чоннар партияга, совет казакка болгаш Силерниң бодунарга ханызындан өөрүп четиргенин илередип турар.

Партияның, казактын болгаш Силерниң бодунарын сагыш салышкыныңарга хары кылдыр Тыва автономнуг областың көдээ ажил-агыйының ажал-ишчилерин колхозтарын нинти байлаан моон сонгаар-даа

көвүдөдир — дээш бүгү хемчеглерин ап турарлар, эргим эш Сталин. Эргим Иосиф Виссарионович, областың партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органнынын, көдээ ажил-агыйның тускай эртемниглериниң бүгү күжү ам областың ажилчы чоннарын Силерге чоруткан чагааында алган бүгү хүлээлгелерин хуусаа бетинде күөседиринче, дүжүт ажаап алышкыны чедишкенини доозарынче, черин күсүк аңдарыгазының планын күөседиринче, нийтиниң малын өстүрериниң 3 чыл планын дыка ажыр күөседиринче, малды чем болгаш чылыг, эптиг кажалар-биле хандырыныче богаш колхозтарын бүүдүрүлгө черлериниң болгаш арат-колхозчуларга чуртталга бажынар тударының планын күөседиринче угланган.

Эргим Иосиф Виссарионович, бистин улуг Төрзөн чуртувустун мөгө күжүп быжыглаар дээш, бүгү-делегейге быжыг тайбын дээш моон сонгаар-даа демсежирин Тыва автономнуг областың ажилчы чоннары Силерге бүүүредип тур.

Бистин эргим болгаш ынак эш Сталин, бистин ынак Төрзөн чуртувустун болгаш бүгү бурунгаар депшилгелиг кижитөрөлгениң аас-кежи дээш кадык болгаш үр чылдарда чурттарынары чүрээвистин ханызындан Силерге күзедивис.

ВКП(б) Тыва обкомунун секретари С. ТОБА.
Улус Совединиң күөсомуңуң даргазы А. ЧИМБА.
ССРЭ-ниң Белеткелдер Министрствозунуң Тыва автономнуг областа төлээзи А. ПАНКОВ.
Көдээ ажил-агыйның Тыва областың эргелелиниң вачальвиги И. ЦЕВМЕНКО.

Тайбынның чаагай херээ дээш бүгү күжүвүстү берээл!

СОВЕТ КИЖИЛЕР ТАЙБЫН ДЭЭШ

Сөөлгү чылдарда элзэн хөй капиталисттиг чурттарга барып, ханыг чаа дайыны белеткеп турар америк-англи империалистерниң кижитөрөлгө хөй чок бужар-бак пропагандазын көөр жүжрга таварышкан мен. Уолд-Стриттин херенгитеннерин сатынган чечен-чогоал ажилдакчыларының маадырлары үргүлчү херек үлгедирлер, өлүрүкчүлөр болгаш чөнгөччилер болуп турар. Дайын кыпсыкчыларының даалгазын эзугаар Голлеуд экраннарга шериг талазы-биле кем-бурууларны алгап-йөрөп, америк империалистер европаның болгаш азияның улустарын бастып дарларының идеязын непередип турар.

Совет культура бооза, тайбынның болгаш кижиниң аас-кежиниң херелини тургузукчу культуразы болур. Бис сайзырангай кызыл-тасты өстүрүп, бичин уруглары музыкага, чаагай күш-ажыла өөредип, келир үениң эң улуг электри станцияларын тудуп, хемнериниң унаарын өскертпип турар бис. Бистин номнарывыста, чурктарывыста, шиллервиствө болгаш кино чурктарывыста совет улустун тодаргай болгаш ак-сеткилдиг амыралды көргүзүңкес.

Совет театрың болгаш кинонун ажилдакчыларының бүгү-ле күзөл-соруу Тайбынчы угланган. Бис совет артистер делегейге эң-не мурнакчы депшилгелиг уран-чүүл болур бистин уран-чүүлүвүстүн чепсээ.

Н. ЧЕРКАСОВ.

Сталинны шааналдын лауреалы,
ССРЭ-ниң улустун, артизи,
Ленинград хоорай. (СЭТА).

Тере-хөлчүлерниң үнү

Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга боттарының аттарын чангыс э сеткил-биле салырын болгаш боттарының аттарын кончуг эки күш-ажыл-биле быжыглаарын хүлээнип чугаалааннар.

Анаа ВКП(б) райкомунун 2 дугаар секретари эш Сагалаков илеткел кылгаш, Тайбын талалакчыларының область конференциязының ажылынын түңнелин чыгланнарга таныштырып чугаалаан.

Илеткел сөөлүнде 7 кижит санал берген болгаш олар Совет Эвилелиниң өске бүгү кижилери-биле бир

дөмей беш улуг күрүнелер аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Кыйгырының адаанга боттарының аттарын чангыс э сеткил-биле салырын болгаш боттарының аттарын кончуг эки күш-ажыл-биле быжыглаарын хүлээнип чугаалааннар.

Хурал сөөлүнде ук хуралга олурушканнар айткан Кыйгырының адаанга боттарының аттарын чангыс э сеткилдиг салганнар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң ол Кыйгырының адаанга ат салышкынының чыылдазы районда үргүлчүлөп турар.

В. ҮЗЕК.

Автотранспорт конторазының фрезеровщици В. Савинцевтиң Кыйгырыг адаанда ат салып турары.

Оң талазында партия организастыгының секретари Федулов.

Тайбынның херээңге

Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында хол жүжү чырынын кампаниязын Совет Эвилелиниң эртирер дугайында Тайбын камгалаанының Совет комитединиң пленумунун Кыйгырының Кызылдың автотранспорт конторазының ажилчы, албан хаакчытары бир үн-биле катыжып, ол кыйгырының адаанга боттарының холдарынын үжүктөрүн салырын күш-ажылчы чедишкенин илери-биле быжыглап турар.

Коллектив сентябрьде чүк сөөртүрүнүн планын 104 хууга, пассажирлер сөөртүрүнүн планын 107 хууга күөсеткен.

Сентябрын бүүдүрүлгө планын эштер А. Гурков, П. Москоленко, Д. Дресвянников олар 130—150 хууларга күөсеткилзеш, коллективке мурнакчылар деп атты чаалап алганнар.

А. КОВАЛЕВСКИЙ.

Тайбын күш-ажыл-биле быжыглаар

ЧАДААНА. (Телефон-биле) Баян-Талада «Октябрь 30 чыл ою» колхозтун күш-ажылчы колхозчулары Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга ат чыылдазының кампаниязын холбаштыр митинг кылып, Кыйгыры адаанга хол үжүктөрүн салышан, ол хол үжүктөрүн маадырлыг тайбын күш-ажылы-биле быжыглаар болгаш дайын кыпсыкчыларыга өлүмчүл согушунуң бээр дээш күш-ажылдык бедиткен социалисттиг хүлээлгелерин алганнар.

Ында айткан кол-кол хүлээлгелер болур дүжүт ажаап алышкынындан арткан тарааның кезишкенин колдуунда бүрүн дооскан. 1951 чылда тутса чогуур малдын чылыг кажаларының стандарттыг чаа тудуун кыска хуусаанын иштинде каш ай бурунгаар-ла доозуп турарлар.

Ол ышкаш Чадаананың үлегерлиг станциязында стандарттыг бажың тудуп турар комбинат ат салышкыныга холбаштыр алган социалисттиг хүлээлгезин алдарлы-биле күөседип турар.

Москва. Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга ат салышкынының чыылдазы бистин Төрзөн чуртувуста үргүлчүлөп турар.

Чурукта: Күрүнениң академиктиг Биче Театрында, Кыйгырының адаанга улустун артизи И. В. Ильинскийниң ат салып турары. Чуруу А. Батановтуу. СЭТА-ның прессклишези.

Сүт-Хөл МТС-тин дарганы М. Ортунак тайбынның стахановчу ээлчээнде туруп, кончуг эки күш-ажыл-биле тайбынның херээңге быжыглап турар.

Чурукта: М. Ортунактын ажилдап турары.

Тайбынның херээңге шыңныг болгаш тилээр

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик районун Ийме сумузуңуң төвүңге ажилчыларын, албан-хаакчытарын болгаш колхозчуларын Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга ат салышкынының чыылдазына холбаштырган митингиз болган. Ол митингге 100 ажыг кижит киришкен.

Бүгү делегейниң бурунгаар депшилгелиг мурнакчы кижилери быжыг болгаш үр тайбынны канчалар-даа аажок күзөп турар. Ийме сумунун ажилчы чоннары Бүгү совет улус-биле бир дөмей тайбынның херээңге дээш чангыс э сеткилдиг соруун илереткен.

Ленин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң кежигүү, херээңге эш Дээкэй митингге сөс ап чүве чугаалааш, мынча дээн:—Биске дайын херек чок! Бис чүгле тайбын, аас-кежиниң чуртталганы күзээр бис. Ычангаш беш улуг күрүнелерин аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга адымын изиг күзедим-биле салып тур мен. Ол ышкаш колхозчулар Шаалый, Осур, Сотпа, Б. Назын, Кунгаажан, Д. Балдар болгаш Хеймер-оол олар—чаа дайынын кыпсыкчыларына удур өлүмчүл, күчүлүг согушкун кылдыр адымы салдымыс. Тайбынның ээлчээ дээш туржур бис, бүүдүрер ажал нормавысты хүн-бүрдө 300 хуу күөседир бис—деп демдегеп чугаалаан.

Ол митингге сөс ап чүве чугаалаан колхозчулар, ажилчынар Суван, Таржай, Семис-оол, Борбаанды олар саналдарны деткинишан, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга сумунун бүгү ажилчы чоннары чангыс э сеткилдиг болгаш бедиң келүүшкүндүг боттарының аттарын салып дугайында кыйгырган.

О. ОЧУР ООЛ.

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Партия райкомнарының пленумнарының эртирип турарының практикасында четпестерни чайладыр

ВКП(б)-нің район комитеттері боттарының мурунда салдынган политиктиг база ажил-агый талазы-биле сорулгаларны чедишкенин боттандырынын хемчеглерин, партия, совет болгаш ажил-агый органның ажил-чорудулгазында бар турар четпестерни чайладырыны оруктарын пленумнарга чугаалажып, эге организацияларга партийни удуртулганы улам күштелдирерине утланган чугула шийтирлерни үндүрүп турарлар.

Ол болза, партия организациялары биле бүгү коммунистерни харылзааны быжыглап, ажил-агый болгаш култура хөгжүдөзүнүн талазы-биле районга бердинген планннг даалгаларны күүседирине коммунистерни мурнакчы ролун, харысалгазын улгатырып, партияны болгаш күрүенин сагылга-чурумун быжылаарына оларны үлгержи болдуруп кижиздип турар.

Амгы үеде Таңды, Эрзин, Каа-Хем болгаш партияны өске-даа район комитеттери пленумнар эртирерини практикасын эртен чылдарга бо-даарга элэн экижиткенер. Олар партия райкомунун пленумнарын планнны-биле доктаамал чорудуп, анаа эң чугула амыдыралчы айтырылганын чугаалажырын организастап, ажилда четпестерни болшевикчи шүгүмчүлөдүн болгаш бот-шүгүмчүлөдүн дузасы-биле илередиң, ол четпестерни узуткаарыны хемчеглерин практика кырынга эки чорудуп турар болу бергенер.

1951 чылда ВКП(б)-нин Таңды райкомун бодунун пленумнарынга колхозтарда комсомол ажилынга партийни удуртулганы улам күштелдирерин хемчеглерин, районун партия конференциясынга коммунистерни берген шүгүмчүлөдичи саналдарыны күүселдезин, дүжүт ажаап алышынынын дугайында айтырылганын чугаалажылаан. Ол ышкаш ВКП(б)-нин чамдык райкомнары пленумнарга коммунистерни политиктиг билинин денелинин өзүлөзүнүн дугайын, малчынар, колхозчу тудугчулар ортузунга партийни-политиктиг ажилдарын байдалын дугайын база херэежен чоңуң ортузунга ажилдар дугайын болгаш өске-даа чугула айтырылганын чугаалажып, райкомнарыны кижигүнериниң күжү-биле эге организацияларга партийни удуртулганын методун экижиткенер.

Ындыг болза-даа, ВКП(б)-нин чамдык Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик, Бии-Хем, Кызыл көдөз райкомнары пленумнары бүдүн чартык айда бирөөлөн өзөш эвес катеп чорудар деп партия Уставының негелдезин күүсетпейн, бот-инициативичи эвес ажилдап, харын чүгле ВКП(б) обкомунун айтышкыны азы оон пленумнарының доктаалдары келтирге ам пленум эртирери-биле кызыгаарлатылып турганнар. Олар пленумнарда боттарының партия эге

организацияларының амыдыралы-биле холбашкан, ажил-амыдыралче чоок чугула айтырылганын тургузуп чугаалажырын сонургавайн келгенер. Оон чижээ, ВКП(б)-нин Кызыл, Чөөн-Хемчик райкомнары пленумнары ийи ай ишинде кылбайн турганнар. Болган пленумнарда ВКП(б) обкомунун 5 болгаш 6 пленумнарының доктаалдарын таныжып, чүгле ону хүлээп алдырынга кызыгаарлатынганнар. Боттарының инициативазы-биле районда партия амыдыралының айтырылганын ол пленумнарга тургузуп чугаалажырын мырынай организаставааннар. Пленумнары белеткел чокка, идея-политик талазы-биле куду денелге кылдыр, анаа чугаалажыр айтырылганын белеткээр ажилдарга райком кижигүнериниң күжүн кириштирбес, а чүгле райкомун секретары боттары белеткээр чоруктар мөөн мурунда Кызылдың көдөз, Барыын-Хемчик райкомнарынга база бар болуп турган.

Пленумну болшевикчи шүгүмчүлөдүн болгаш бот-шүгүмчүлөдүн оруу-биле бедик идеятиг денелге болдуруп эртирери болза, анаа болуп илеткелдин байдалында улуг хамаарылгалыг. Илеткел кандыг бир четпестерни оюп эрпейн, харын ону принципалдык-биле илередиң, четпестерни болгаш частырылганын үндөзүн чыдааганнарын илередиң, мансаа хамаарылгалыг партия, совет органның ажилдакчыларын чиди-биле шүгүмчүлээр херек. Пленумнары шүгүмчүлөдүн болгаш бот-шүгүмчүлөдүн талазы-биле кызык чорудар, нити лозуннар кыры-биле шийтир үндүрер чачылдардан чайлаар ужурулуг. Бо чылын ВКП(б)-нин Сүт-Хөл райкомун бодунун ийи дугаар пленумунга «ВКП(б) райкомунун бюрозунун болгаш секретарының үндөзүнне конференцияның төлөөлөрини кылган шүгүмчүлөдичи саналдарының күүселдезин» чугаалашкан. Райком секретари эш Абаан бо дугайында бодунун кылган информациясын нити сөстөр-биле кызыгаарлаан. Чогуң район организацияларының, районун чамдык удуртуп ажилдакчыларының партия райкомунун кидистер эргелекчилерини, партия эге организацияларының секретарыларының адресстеринге болган шүгүмчүлөдүн күүселдезин тодаргай чугаалаваан. Ол айтырыгынын дугайында пленум тускай шийтир үндүрбөс. Партия райкомунун пленумунга чугаалажыры-биле кириген айтырыгынын дугайында илеткелди ынчаар кызык байдал-биле кылдыр чорук партийни-организастыг ажилдын удуртулганын улуг ядиг берип шыдавазы тодаргай.

Партия организацияларының амыдыралында болуп турар пленумнарының ролун бедирерин бир чугула аргазы болза, үндүргөн шийтирлериниң күүселдезин дээш организастыг ажилга кол кичээнегени салыры болуп. 1951 чылдын май айда ВКП(б)-нин Чаа-Хөл райкомунун бюрозун

болган. Анаа «районда бижик билбес болгаш бижикти биче билер чорукту узуткаар хемчеглерин дугайында райкомун ийи дугаар пленумунун доктаалы канчаар күүсетинип турар дугайын» чугаалашкан. Партия эге организациялары бо ажилды четпес организастааны илерезин. Пленум практиктиг ажилды экижидер талазы-биле тодаргай хемчеглерни чугаалашкан. Оон соонда чоруктан организастыг ажил чүгээр эки түнхелди берген. Ол практиканы чорударын уламчылавышаан, август 21-де ВКП(б) райкомунун бюрозун «Бурунгаар» колхозтун баштаар чери, партия эге организациязы партияның район комитетиниң үш дугаар пленумунун доктаалын канчаар күүседип турарынын дугайында илеткелдин дынааш, доктаал үндүрген. Партия райкомунун пленумнарының үндүргөн шийтирлериниң күүселдезин ынчаар доктаамал контролдаар чорук партийни-политиктиг болгаш партийни-организастыг ажилга херек кырында экижидилген болдуруп турар.

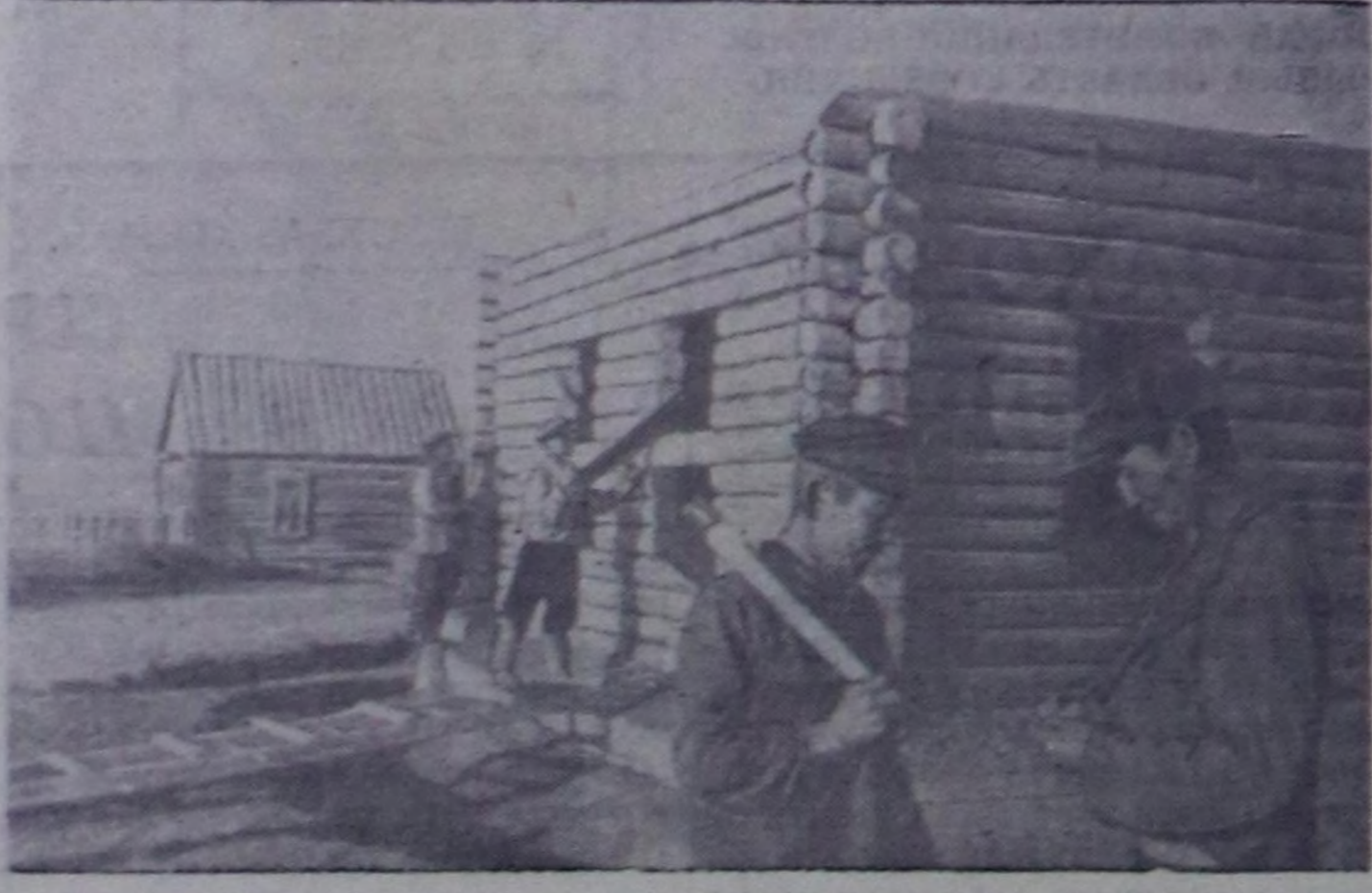
Райкомун пленумунун шийтир болза, бүгү партия эге организацияларынга коллективтиг удуртулга, практиктиг хөдөлүшкенин программазы болуп.

Пленум эртирерини практикасында кол четпестерин бирезин болза, партияның чамдык райкомнары пленумнары партия активиниң хуралы-биле холуштуруп, пленумга хөй санын активтерни келдирерин колдөдүп турарында. 1951 чылдын июль 29-та ВКП(б) Бии-Хем район комитетиниң 4 дугаар пленуму болуп эрткен. Анаа чалап олдуруштурган активчилерини саны пленум кижигүнериниң санында ийи катеп хөй болган. Ындыг практика болза, райкомун бодунун дорт күүседир ажилынын денелин кудуладып турар.

Районнарының сөөлү болуп эрткен партия конференцияларының кол негелдези болза, партия райкомунун бюрозун, оон секретарылары райком кижигүнери-биле хүн-бүрү ажилды экижидер, оларны-биле чангыстап беседалар кылдыр, оларга тодаргай даалгаларны бээр, оон күүселдезин контролдаар болгаш район комитетиниң кижигүнеринге партия обкомунун, райком бюрозунун чугула доктаалдарын үргүлчү таныштырып турарын чедиңп алырын шынгын негезин. Ол болза, районун партия амыдыралында райком кижигүнериниң боттарының идеякейлиг киржилгезин хандырып, ынчангаш райкомун бодунун нити ажилга удуртулганын денелин бедидер. Партия райкомнары пленумнары доктаамал, эки белеткедиг чорудуп, партия эге организацияларының ажилына коллективтиг удуртулганын принципин бедил-биле сагыр ужурулуг.

А. АКАРА, ВКП(б) обкомунун инструктору.

Колхозчу тудугларны бүгү тала-биле күштелдирер!

Улуг-Хем районда Сталин аттыг колхозтун тудуг бригадасында 24 кижилер бар. Олар Кызыл-Дашка 87 баш инекке кажанын тудуп турар болгаш Эйлиг-Хемде 400 баш хой кирер кажаны доозуп турар. Чамдык тудугчулар колхоз суурунда бажынар тудуп ажилдап турар.

Чурукта: чуртталага бажынарны тудуу. Оң талазында бригадир К. Үнүкей. Чуруу А. Ермолаевти.

Колхоз тудуу өзүп турар

Бай-Тайга районун Шуйга «Мурнакчы» колхозту организастап тургускандан бээр бир чыл болуп турар. Бо аразында ук колхозтун тудуг ажилы кончуг шапкыны-биле өзүп турар.

Колхозтун тудуг бригадасы бо чылын чуртталганың 15 бажынарын тудар деп планннг тургач болза, ам ол бажынарнын ханаларын бүрүн тургускулал алган, шалазын болгаш дээринин база кышталарын ам доозуп турар.

Чаа тугунгулазын бажынарнын кышталарын болгаш кышталарына хереглээр манзаларны 8 кижилер тудуп үргүлчү дилип белеткеп турар болгаш оларны чогуур өйүндө колхоз суурунче сөөртүп турар.

Тудуг бригадасы пландан дашкаар бир контора, чуртталганың 2

бажынарын болгаш 100 тонна тараа кирер складтын тудуун дооска, чазын-на ажилдага киригенер.

Колхозтун тудуг бригадирини Савчи-оол, бодунун хүлээлгезин ак-сеткилдиң эки күүседип, тудугларнын шынарын экижидер дээш бүгү-ле хемчеглерин ап, бригадала күш ажилдын сагылга-чурумун быжык тургузуп турар. Ол ышкаш бизасчылар Чалзып, Чымы, Калдар-оол, Санчай-оол болгаш өскелер-даа эки ажилдап, хүнүн нормазын 120—150 хуу чедир күүседип турарлар.

«Мурнакчы» колхозтун тудуг бригадасын ам удаас доозар деп турары чуртталганың 15 чаа бажынарынга удаас 15 колхозчу өг-бүлелер олурар деп турарлар.

Х. СЕРЭЭ.

Чацгыс-даа өргөн турбаан черде

Эрзин районда «Совет кызыгаары» колхоз тургустунгандан бээр чүгле ийи айлар эртип турар. Ынчалза-даа анык колхоз ажил-агый талазы-биле райкомун мурнакчы колхозтарынын денелинде барган.

Ылангыч, колхозта тудуг ажилы кончуг дүргөн темп-биле чоруп эгелзөн. Колхоз бо кыска хуусаа ишинде 6 бажынарын тудуп дооскан. Тудугчулар эштер Хайдыл,

Кунгаа, манза тидикчилери эштер Мумбалдай, Куржал-оол колхозтун мурнакчылары болуп турарлар. Олар боттарының ажил нормазын хүн-бүрү 100—110 хуу күүседип турарлар.

Октябрийн социалистиг Улуг революциясынын 34 чыл оюнга чедир 8 бажынары тудар деп колхозчулар сорулга салып алганынар.

А. ДОРЖУ, Эрзин району, Качык суур.

Колхозчу тудугчуларын чедишкени

Улуг-Хем районун Көк-Чыраа сумузуна улгатыр катыштырген Ленин аттыг колхозта эш Хууракка удуртулган 22 эр, херэежен колхозчулар тудуг бригадасында ажилдап турарлар.

Колхоз 1951 чылда чуртталганын 10 чаа типовой бажынын, 100 тонна тараа кирер бир складты, 150 баш инектиң 1 чаа кажазын тудуп планн колхозчу тудугчулар алдарлы-биле күүседип турар болгаш 8 чаа бажынын кышазын, шалазын октябрда доозар дээш тудугчулар боттарынын аразында социалистиг чарышты салган кызымаккай ажилдап, хүнде бүдүрер ажилдын

нормазын 150—200 хуу чедир күүседип турар.

Кызымаккай күш-ажылдын түнхелде колхоз 1951 чылдын планында көрдүнгөн тудугларында аныкта 500 күш кажазын саман-биле, 20 тонна картофель сугар подвады, айттың 1 кажазын немей тудуп тургусканынар. Колхозтун тудуг бригадасында хүнде Бүдүрер ажилдын нормазын тудугчулар Баян-Төгүс, Самчүве олар 150—200 хуу чедир күүседип турар, ол ышкаш социалистиг чарыштын шалыпчылары колхозта хөй.

В. САНДАК.

Тууйбу бүдүрүлгези

Эрзин районун Эрзин сумузуна «Кызыл сылдыс» колхоз эрткен чылдан бээр тууйбу бүдүрүлгезин организастаан.

Колхозтун тууйбу Бүдүрүлгезинде эш Чамыянын башталгазы-биле 8 кижилер кижикчилг бир бригада ажилдап турар. Эрткен чылын ол бригаданың бүдүрүп үндүргөн 10.000 тууйбузун шолалар болгаш өске-даа албан черлери алгылаан. Бо чылын бүдүрүп үндүргөн тууйбу-

нун саны 27.600 чедиңп турар болгаш ону районун шолалары, албан черлери ап турар. Бригаданын ишинде Баа-Хөв, Сагазалай олар хүнде ажил нормазын 120 куудан куду эвес күүседип турарлар.

Колхозтун анык Бүдүрүлгезиниң ажилын моон сонгаар улам сайырадыр болза, чүгле колхозтун бодунга эвес, харын районга ажилдагалыг болур.

К. НЮРЗАТ.

Тудуг ажилын оожумнадып болбас

Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозта Өргежи баштаан тудуг бригадасы бодунун хүлээлгезин багай күүседип турар. Ол колхоз бо чылын план өзүгаар 14 чуртталга бажынарын болгаш инектиң 1, шээр малдың 1 эки шынардыг кажазаларын тудуп тургузар болгаш ажилдага кириген турар ужурулуг.

Ындыг турбужа, ук колхоз амдык чаа чедир чүгле беш бажынын болгаш инек кажазынын ханаларын тургузуп алган, а шээр мал кажазынын тудуунче ам-даа эгелдирбээн.

Тудуг ажилының шак ындыг оо-

жум чоруп турарынын кол чылдагааны болза, тудугга хереглээр 700 анык чудуктары колхоз кыжын тайгада белеткеп алган болза-даа, ону чогуур өйүндө сөөртүп албайн, ам харын ийи терге-биле удур дажылап турар чорук ажилга дыка саат ужураштырып турар.

Чыл планында көрдүнгөн тудугларны күүседир төлөздө, колхоз баштаар чери тудуг бригаданын бүдүрүкчүлүг ажилдарына таарымчалыг байдалды тургузуп тургаш тудуг планын хуусааында күүседир негетинип турар.

Х. КУНГАА.

Хүлээлгезин эки күүседип турар

Тес-Хем районун Ленин аттыг колхозта мал эмчизи эш Лопсан-оол бодунга онаашкан ажилды аксеткилди күүседип турар.

Лопсан-оол бо чылын Оруку-Шынаада болгаш Шуурмакта колхозтун одаарга турган 7000 баш хой, өшкүзүн кодулга удур эмнээр-биле ийи катеп чутган. Оон түнхелдине моон мурнуна чылдарда колхозту мал талазы-биле улуг когаралдарга таварыштырып турган малдын кодурлап өдүр чоруу чок болуп турар. Бодунун ажилынын планын өзүгаар эш Лопсан-оол болза, колхозтун мал болгаш хөв бригадаларын үргүлчү эргип, араарга таварышкан олар болгаш ажил малдарын баш уаур эмнеп чоруп турар. Малды чаагай одалыг, таарымчалыг черлерге тургузарынын талазы-биле ол колхоз баштаар черинге сүмелерин берип турар.

Эш Лопсан-оолдун бо кызымаккай ажилынын түнхелдине колхоз бо чылын мал бажы өстүрериниң планын ажыр күүсеткен.

Д. САМДАН.

Малчынарнын ажилының түнхели

Бии-Хем районун Тарлаг сумузуна Ленин аттыг колхоз тургустунгандан бээр дөрт чыл болуп турар. Бо аразында колхозтун малчынын бажы 4 катеп ажыр өскөн.

Колхозтун малынын чыл-бүрү соксаал чок өзүп турары ону өзүлөп турар малчыларын аксеткилдиң ажилдап турарында болур. Хөй ажилында Чимби, Биче-Уруг олар бо аразында 92 баш хой, өшкүзү 502 баш чедир өстүргөн болгаш бо чылын 156 баш төрүүр хой, өшкүдөн 171 баш анай, хураганын доруктуруп алган. Чылгычы Шергин-оолдун кадарган чылгычы барык ийи катеп өскөн. Инек кадарчыларынын ишинде Белекенин кадарган 26 инээ 164 баш чедир өскөн. Бо чылын ол 30 бызаа доруктуруп алып планын тургаш, 41 бызаа алган. Хаван ажаакчы Хорлуу эр, кыс 2 хаванын ийи чылдын ишинде 35 баш чедир өстүрер планын тургаш, 40 баш чедир өскөн.

Бистин колхозчу малчыларының чүткүлдүг күш-ажылынын түнхели мындыг-дыр.

Б. АНАЙ-ООЛ.

Эки ажилдыг кино механиктери

Бай-Тайга районда көжер киномеаниги эш Төрөштей ук ажилда 1950 чылда кирген хирезинде ажилына улам-на мергежил, аксеткилдиң эки ажилдап турар.

Кинемеханик Төрөштей бо чылдын бир дугаар кварталында санас планын 110 хуу, көрүкчүлөр планын 200 хуу, касса планын 215 хуу, ийи дугаар кварталында санас планын 106 хуу, көрүкчүлөр планын 206 хуу, касса планын 174 хуу күүсеткен. Эш Төрөштей кинон дөрт сумуларнын төптеринге көргүзүп чоруп турар. Сөөлү үеде, ылангыч дүжүт ажаап алышканында колхозчуларга «Алдын Сылдыс Кавалери», «Совет Чувашия» деп киноларны көргүскөн.

Кинемеханик эш Төрөштей Октябрийн социалистиг Улуг революциясынын 34 чыл оюнга уткуштур чыл планын 100 хуу күүседип деп хүлээлгени бодунга албашаан, областын бүгү кинемеханиктерин социалистиг чарышка кыгырган.

Х. ТААН-ООЛ.

Тес-Хем районун Чыргалаңды суурда көжер кино механиги Дагба чоңу култураже хаара тударына эки ажилдап турар.

Ол, суурун чоңу кино-биле үзүк чок хандырып, кино эгелээрин мурнуна көрүкчүлөргө кинон ужур-утказынын дугайында тайылбыры чорудуп турар. Көдээ ажил-агыйнын, культураның хөй-хөй чаа журналдарын колхозчуларга болгаш шолаларга кино эгелээриниң мурнуна үндүрүп берип турар.

Б. КАРА-ООЛ.

Бөрү-биле ынчаар демисежир

Тере-Хөл районун «Большевик» колхозунун чылгычызы эш Эртинен моон мурундан бээр бөрүнү өзөш эвези-биле кырып чоранын кым-да билер. Ол чоокта чаа, сентябрийн бир карагы дүнезинде чылгы манап чорда, көк бөрү чылбыртык чедиңп эргеш, бир кулууну сегирип алган. Эртинен ону дораан көрө дрытып кааш, чылгы аразы-биле келеп чөдө бергеш, улуг бижээ-биле чазы бөрүнү ооргазын ийи үзе шаап өлүргөн. Бо дээрге, бөрүнү шууш хол чедиңп өлүргени олдуруп, Кижилер бөрү-биле шак ынчаар демисежир херек.

К. ХЕРЕЛ.

Марксисчи-ленинчи теорияны боттары өөренирлер-биле ажилды күштелдирер

Большевиизмин төөгүзүн болгаш теорияны бот өөредилге-биле өөренип ап шыдаптар партия кижигүнери болгаш партия кижигүнү эвес интеллектуал Эрзин болгаш Тес-Хем районнарында өзөш эвес бар.

Марксисчи-ленинчи теорияны бот өөредилге-биле өөренип турар кижилерин өөренип эртип турар темаларына хамаарышкан лекцияларын организастап, коллективти-биле болгаш чангыстап-даа болза, план өзүгаар ол кижилерге консультацияларын үргүлчү берип турары чугула. Ол ажилды партия райкомун чорудар ужурулуг.

Партия райкомнарының мурунда бо хире харысалгалыг хүлээлге турбужа, Эрзин, Тес-Хем районнары партия райкомнары эрткен өөредилге чылдарында марксисчи-ленинчи теорияны бот өөредилге-биле өөренип турар кижилерге кандыг-даа боттук дузаламчы чедирбээн. Ол ышкаш бот өөредилгелериниң канчаар өөренип турарын доктаамал хынавай турган.

Тес-Хемниң партия райкомунун бюрозунга 27 кижини марксисчи-ленинчи теорияны бот өөредилге-биле өөренир кылдыр эрткен чылын бадылаан. Бот өөредилгелер кижилерге консультация бээр харысалгалыг хүлээлгени эштер Чуглуур, Туганчак, Лопсан-Серен болгаш Турген-оол оларга дагып, райкомун бюрозунга бадылаан. Консультацияларын хүлээлгези бот өөредилгелер кижилерге, оон өөренир планын шың

тургузуп алырынга, темаларга хамаарышкан консультациялар чоругу үезинде берип, кижилер боттун олган хүлээлгезин канчаар күүседип турарынын дугайында беседалажышкынынын кылды, оларнын өөренип эрткен теманың талазы-биле билип алганынын түнхелди үндүрүп турар ужурулуг. Райкомун тургускан консультациялар ол хүлээлгени чогуур негелдезин чедир күүсеткенер.

Боттары өөренир-биле хүлээлгези алган 27 кижиниң ишинден чүгле 13 кижилер өзөш чогуур чүүлдерин долузу-биле эвес, эреңгей кыры-биле өөренип эрткен болган. Өөредилгенин шынары мындай куду денелдиң болуп, хүлээлге алган кижилер бодунун алган хүлээлгезинче сагыш салбас, темаларын чогуур негелдезин чедир өөренимезиниң ужурунда, өөренип эрткен темаларының талазы-биле айтырып салырга, анаа быжыг билигини харызын берип шыдавын турарлар. Оон тодаргай барымдаазы кылдыр бот-өөредилге-биле өөренип турган Тес-Хем В.ЛКСМ райкомунун секретари эш Төгүт-оолду «ВКП(б)-нин допчу куруунун» бирги бөлүгүнө кандыг чогаалдарны өөренип эртерин айтырарга, ону безин харылап шыдавазын көргүзөргө-ле болур.

Бот өөредилгелер-биле ажил Эрзин районда мырынай чоруваан. Партия райкомунун эрткен чылдын февраль 12-де болуп эрткен бюрозунга 14 кижини бот өөредилге-биле

өөренир кылдыр бадылап, тускай консультацияларын томуйлаан. Ол ажил оон-биле шуут кызыгаарлатылып, ол дугайында айтырыгы оон соонда кым-даа сагыш салбаан.

Партия райкомун (секретари эш Ирма) эрткен өөредилге чылдында бот-өөредилгелерге сагыш салбаан болгаш ол ажилды удуртпаан. Бот өөредилгелериниң дугайында айтырыгы райкомун бюрозунга чүгле чангыс катеп чугаалашкан болгаш 1950—1951 өөредилге чылдарын өөредилге түнхелди үндүрбөс.

Марксисчи-ленинчи теорияны шингээдип алырын, ону амыдырал кырынга боттандырып билер кылдыр өөренирин чүгле партия өөредилгезиниң бөлүм системазы хандырап деп билер болза, ол чорук кончуг шын эвес. Ынчангаш марксисчи-ленинчи теорияны бот өөредилге-биле өөренип турарлар-биле ажилды ийги чергенин херээ кылдыр иерүп, ону удуртпайн турар чорук партия райкомнарының ажилынын шын эвес стили болур.

Ам сорулга болза, бо районнарын партия райкомнары чаа, 1951—1952 өөредилге чылдында марксисчи-ленинчи теорияны бот-өөредилге-биле өөренирлер-биле ажилды күштелдирер, оларга практиктиг дузаламчыны хүн-бүрү чедир чорук Тес-Хемниң болгаш Эрзинниң партия райкомнарында негетинип турар.

О. СИРИЦ-ООЛ.

Биология башкызының ажылының аргазы

Эрткен өөредилге чылы болза Мичуриннің болгаш Павловтун өөредия эсугаар советтин биология эртемниң башкылашканын оон ынай хөгжүдериңи чылы болган. ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының болгаш Медицина Академиязының Павловтун физиология өөредивиге тураскааткан катышкан сессиязы, Бүгү-эвилелиң Ленин аттыг көдө ажыл-агый Академиязының Мичуриннің өөредивиге тураскааткан сессия ышкаш, школаларда башкыларның ажылынга биология эртемни өөредир талазы-биле эң ылангыя биологияның теориязын практика-биле колбаштырар талазы-биле дыка хей чаа болгаш солун чүүлдерин кирген.

Тадды районун Балгазында орус чеди чыл школаның биология эртемниң башкызы эш Егорцева советтин биология эртемниң ол бүгү чүгүдө чүүлдерин барымдаалавыш-ш. эң, бодунун бүгү өөредилге-кижи-эвилелиг ажылын эң эки чоруткан.

Ол бодунун ажылынга өөреникчилерин кижизидериниң идеялиг денелдин бедидеринге, мурнакчы мичуринчи биология эртемни өөреникчилерин быжып билип алырыңче онза улуг кичээлгеи салган. Ол билигин эки билип шигээлери дээш демисел болза, коммунизация келир үдегиз тургужуларының медреселге идеализм артыкчызынын артып каарынга удур демисел болур.

Бистин чуртта мичуринчи биология эртемниң тиелелгези болза, материализмниң идеализмни тилээз-иниң айтп турары ол. Бистин агро-биология эртемни болза, делегейде эң-не мурнакчы эртем, ол эртем социализмге көдө ажыл-агыйның практиказы-биле кады хөгжүп, быжыгып турар.

Бойдустун дүрүмнерин билири, эл-бешиндиги продуктулар алыры-биле ону чыартырының арга-дуржулазын шигээлдин алыр чорук болза, күрүнениң эң чүгүдө херээ болур. Ынчангаш школаларда бойдус эртемниң өөредилгезин эң бедик денелге чорудары биология башкыларындан улуу-биле негетинип турар.

Бойдус эртеми — школалары теорияга болгаш амгы үеңиң социализмге көдө ажыл-агый-бүдүрүлгезин үндениниң практиказы-биле таныштырар болгаш оларны бүдүрүкү күш-ажыла чачыктырып өөредир.

Мичуринчи эртемниң үндениниңге школалар биология эртемни башкыларын эде тургузары дээрге, чүгүле школа чанынга дуржула участроунун бары, ол ышкаш дириг булун, кабинет тургузуп алыры болур эвес, ол ышкаш бисти долгандыр туруп турар дириг бойдусче калбаа-биле болгаш дидими-биле ханылап кирери болур. Ол ышкаш өөреникчилерин чайгы үеде ковуларже ажылдаары-биле организастап үндүрери, колхоз, совхозтарже экскурсияга баары, арыпта, дагга похотташкын кылары улуг ажык-дузалыг.

Башкы Егорцева бо бүгүчү чүгүдө көрүп, башкылап турар класстарының өөреникчилери-биле кады колхозче экскурсия кылып, өөреникчилерге өөренип эрткен чүүлүн херек кырында бүзүрдөп көргүскен. Алдыгы, чедиги класстарың өөреникчилери башкызы-биле кады бодунун турары төрөөн колхозунга чораш, бо чер уксаалыг хойнун хайнакшып эгелээринин үезин, ол хойларның каракуль болу бээрин хайгаарап танышканнар. Школага өөренип эрткен чүүлүңге янзы-бүрү дириг амытанарының иштики органы өскөске болур деп өөргөн. Ол дугайы база-ла херек кырынга бүзүрөөнер: башкызының удуртулазын биле кушактың, балыктын, моортайын иштиң херек кырынга чаза кескеш көөргө, оларын иштики организмниң тургузуу өскө-өскө болган. Ол ышкаш Мичуриннің өөредивиге өөреникчилерин быжы-биле билип алырынга үнүш аймааның амыдыралы-биле таныштырып, ону хайгаарап көргүзери чүгүдө.

Ынчангаш биология башкызы школалар аныяк бойдусчуларның белгүмүн организастап тургускан. Болгүмүн киржикчилери үнүштерин болгаш дириг амытанарың өзүлдөзүн хайгаарап көрүп, боттарының көрүп билген чүүлдерин демделег дептеринге бижип ап турганнар. База бодунун тургузуп алган бодунунга ажылдаары-биле дининин, сүт күсезинин, өдүрктин кештерин хепт кадырып алганнар. Ол чүүлдер өөредилгеге көрүлдө материалды болур. Оон ангыда болгүмүн киржикчилери ыяштары уну-биле школа чанынга болгаш бажынарның чанынга тарып олуртуклааш. Оларның ол үнүштери өзүп үнүп турар. Аля Медведева культурулуг картофельдин бедик дүжүдүн херек кырынга өстүрүп шыдаан.

Биология башкызы Егорцеваның бо мындыг ажылды организастап чорутканына хары кылдыр өөреникчилерге өөредилге чылында чүгүле эки болгаш кончуг эки демдектин өөренири азаан болгаш бодунун башкызынга ынак болгаш ону долгандыр сыйры катышканнар.

Балгазын суурда чеди чыл школазының өөреникчилери өөренип эрткен чүүлдерин практика кырынга кылып көөрүндөн ангыда, төрөөн колхозу-биле база быжыг харылаалылар. Колхозтун зоотехниги Тоскарева өөреникчилерге бөдүн хойнун «каракуль болу бээринин дугайында илеткел кылып берген. Ол ышкаш колхозтун звено удуртукчуу Ира Иванова канчал кызыл-тастың бедик дүжүдүн алганынын дугайын уругларга чедип чугаалап берген.

Область школаларының биология эртемни башкылары эш Егорцева ышкаш биология эртемни башкыларда ону практика кырынга көргүзүп, уругларын өөренип эрткен чүүлдерин херек кырынга кылып өөренириңче чачыктырары чүгүдө.

И. ПРИНЦЕВ.

Бин-Хем района «Искра» көдө ажыл-агый артели күрүне-биле үзе санашкы колхозчуларның күш-хүннеринге 2 килограмм аваныларын берип турар.

Чурукта. эң эки сноп баглакчызы Екатерина Кирдеева.

Сүт-Хөлде үндүрүг чылдазы

Сүт-Хөл районун чамдык сумуларында көдө ажыл-агыйның Золгаш өске-даа телевидеринин 1951 чылдын III дугаар кварталында акша чылдазы элзэн чедишкенин чоруп турар. Районун Бора-Тайга суму Совети (үндүрүг агентизи Шургу, суму Советинин секретари Даштаар-оол) үш дугаар кварталда телевидер чылдазынын нити планын 94,7 хуу, оон иштинде көдө ажыл-агый үндүрүгүн чылдазынын планын 102 хуу, бот онаалга үндүрүгүнүн планын 141 хуу күсөткен.

Ол ышкаш Сүт-Хөл суму Совети (үндүрүг агентизи болгаш суму Советинин секретари Чыртакпан) үш дугаар кварталда телевидер чылдазынын нити планын 94,7 хуу, оон иштинде бот онаалга үндүрүгүнүн планын 130,7 хуу, көдө ажыл-агый үндүрүгүнүн чылдазынын планын 102 хуу күсөткен. Оон иштинде Аля Медведева суму Совети (үндүрүг агентизи Өктөк-оол) сан-хөө талазы-биле социализмге хүлээлгезин эки күсөдөп турар.

Ындыг болза-даа, райкүсөк үндүрүг чылдазынын талазы-биле сумулар Советтеринин ажылын хынап көрбөй, сан-хөө ажылы болза, чүгү-

ле сан килдинин ажылы дээр хөө-биле аялдап турарының учурунда районда үндүрүг чылдазы кончуг четпес чоруп турар. Үш дугаар кварталда үндүрүг чылдазынын планын район нитизи-биле чүгүле 44,8 хуу күсөткен. Ылангыя Хөлчүктүг, Хөр-Тайга суму Советтеринде үндүрүг чылдазынын талазы-биле ажыл кончуг четпес чоруп турар.

Үстүнде багай ажылдын түнелинде көдө ажыл-агый үндүрүгүнүн чылдазынын бир дугаар хуусада кирзе чогуур түндүн 12 муң рубль район бюджетинге кирбейн барган, ынангаш улус ажыл-агыйның хөгжүдериңиң чамдык хемчеглерин акшаландырары саадап турар.

Сан-хөө ажылдакчылары боттарының алган социализмге хүлээлгелерин эсугаар чурттакчы чоңун ортузунга тайылбыр ажылы калбартып тургаш үндүрүг чылдазынын планын хуусаа бетинде күсөдир дээш кызымаккай ажылдаары чүгүдө. Оон ынай райкүсөк бо айтырыгы чүгүдө көрүп, районун сан-хөө органның боттуг дуза көргүзери негетинип турар.

М. МАНДЫК.

Илерзэн чеппестер

«Тыва удуг» трестинин эргелелин удуртукчу А. Т. Чаадаевти 200 рубль түнге болгаш «Тыва удуг» трестини 2000 рубль түнге штрафтар дугайында Тыва автономнуму областың күрүне санитар инспекциязы доктаал үндүргөн.

Ол чорук чүгүдө чылдагынында болганы дээрге, эш Чаадаев санитар дүрүмүн каржызы-биле үрүңчү үрөп келген болгаш областың кадык камгала килдининин удуг-лур хүлээп алырының талазы-биле күрүне комиссиязынын айтышкынарын күсөтпээн.

Оон ангыда күрүнениң хүлээп алышкын комиссиязындан хүлээп

алдынмаан бажынар — Дружба кудумчузунда № 11 болгаш Кочетов кудумчузунда № 46 чурттага бажынарны чурттакчылар кирген болза, санитар дүрүмүн, база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1946 чылдын сентябрь 7-де үндүргөн № 595 доктаалын үрээни ол дээш Кызылдың коммунал ажыл-агый черин 2000 рубль түнге штрафтар дугайында Тыва автономнуму областың күрүне санитар инспекциязы база доктаал үндүргөн.

КИСЕЛЕВ,

областың кадык камгала килдинин күрүне санитар инспектору.

Совет-германияның эконо харылзаазының дугайында

Германияның Демократтыг Республиказының чазак төлээлери-биле Москвага болуп эрткен чугаала-жышкынынын түнелинде сентябрьның 27-де ССР Эвилелиниң болгаш Германияның Демократтыг Республиказының аразынга бараан-нар солчурунун дугайында узун хуусаалыг керээге ат салдыган.

Салдыг харылзаазын оон-лаа ынай хөгжүдөр дээш, 1952—1955 чылдарың дүргүдүндө ССРЭ болгаш Германияның Демократтыг Республиказынын аразынга бараан саарылгазын

улам улгатырар дугайын ийи тала-лар чөпшээрешкенер. ССР Эвилели болгаш Германияның Демократтыг Республиказынын аразыга эртем-техникады кады ажылдажылга дугайында чөпшээржилте-ге база ат салдыган.

Бо чылдын сентябрьның 28-те Германияның Демократтыг Республиказынын премьер-министринин оралакчызы дээрги Г. Рау баштаан чазак төлээлери Москвадан чыап чорупкан.

(СЭТА).

Германияның Демократтыг Республиказынын күш-ажыл талазы-биле чедишкени

БЕРЛИН. Бо чылдын октябрьның 7-де Германияның Демократтыг Республиказынын тургустууганындан бээр ийи чыл болган ою болур. Чуртун улус ажыл-агыйын сайзырадырының талазы-биле немец улус анаа улуг чедишкенин ужуражып турарлар.

Улус ажыл-агыйының ийи чыл планын чедишкенин күсөткенниң ачызында бүдүрүлгениң дайыч мурнунда деңгели 1950 чылда-ла республикага чедип алдыган. Ам республиканың ажылчы чонлары болза, бирги беш чыл планын ботандырары дээш улуг көдүрүшкүн-биле демисежип турар. Беш чыл планының кол сорулгазы болза, үлетпүр бүдүрүлгени дайыч мурнундагы денелинде ийи кат улгатырар. 1951 чылдын ийги кварталынын планын республиканың үлетпүрү 107 хуу күсөткен. 1951 чылдын ийги кварталында бүдүрүлгениң денели эрткен чылдын ийги кварталында бүдүрүлгениң денелинде 25 хуу ашкан.

Күш-ажылчы чарыштар болгаш бүдүрүлгениң совет чарыкчы кижилеринин дуржулазын ажылгап турар бүдүрүлгө активчилеринин шимчээшкени планын чедишкени күсөдиринге улуг рольди ойнаа. Хостуг немец профэвилелеринин ужурулгазы-биле 1951 чылдын планын хуусаа бетинде күсөдир дээш массалыг күш-ажылчы чарыштар улусчу бүдүрүлгө черлеринде болгаш машина-трактор станцияларында калбарган.

Беш чыл планының бирги алды айларында дүргүдүндө массалыг күш-ажылчы чарышка 1,6 миллион ажылчы чоннар киришкен. «Эң эки шынарның бригадалары» деп хундулуг атты алыр дээш 90 муң ажылчы күш-ажылчы бригадалар чарыш салганнар.

Чоокта чаа Магдебуртта Эрнст Тельман аттыг аар машина тургузуушкунун заводунун 11 муң ажылчылары Германияның Демократтыг Республиказынын чазанын адынга телеграмма чоруткан. 1951 чылдын улус ажыл-агыйынын планын ноябрьның 7-де — Октябрийн социализмге Улуг революциянын хунунда күсөдир деп ол телеграммада ажылчылар хүлээнгенер.

(СЭТА).

Геттштеде (Саксония-Ангальт) өнүгү металллар заводунун ажылчыларының ортузунда күш-ажылчы чарыш калбарган.

Күш-ажылчы көдүрүшкүн республиканың көдө районларында база өзүп турар. «Ней Поэзер» деп машина-трактор станциязын тракторчулары пладан ажыр 60 гектар черни сайзырадып кылар деп хүлээнгенер.

Республиканың тудуг үлетпүрүнүн ажылчылары база эвээш өөс чедишкенин чедип алганнар. Бранденбургта металлургияны заводу кыска хуусаа иштинде шыларгай чарыгып тургустунган. Одерде Фюрстенберг чоогунда «Ост» деп эң улуг металлургия комбинаты дүргөн темпи-биле тургустунуп турар.

Республиканың хоорайларын каттап тургузары болгаш чарыштарын талазы-биле тургузукчулар улуг көдүрүшкүн-биле ажылдап турарлар. Архитектура конкурсун чорутканынын түнелинде Берлинде Сталин аттыг аллеяга улуг бажынар тударының телевиделин бадылаан.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының байлактыг дуржулазын калбаа-биле ажылдап турар чорук Германияның Демократтыг Республиказынын ажылчы чоннарынын чедишкенин күсөдир деп болуп турар.

Күш-ажыл талазы-биле сиза үлегерин көргүзүп турар ажылчыларын болгаш албан хаакчытарын Германияның Демократтыг Республиказынын чазак калбаа-биле демделеп турар.

Хей-хей ажылчы чоннарга күш-ажылды мадырларынын, улустун алдарлыг эмчизинин, улустун алдарлыг башкызынын хундулуг аттарын тывыскаалап, хей-хей кижилер активчинин демдээ-биле шаанаткылаан.

Улус ажыл-агыйынын планын чедишкенин ботандырары дээш кызымаккай демисежип, Германияның Демократтыг Республиказынын ажылчы чоннары тайбын дээш демиселдин херээңге, демократтыг болгаш тайбынга ынакшыдыг чангыс-аай Германияны тургузарынын херээңге улуг салышкынын кирип турарлар.

(СЭТА).

Германияның Демократтыг Республиказынын ийи чыл ою

Бо чылдын октябрьның 7-де Германияның Демократтыг Республиказы тургустунгандан бээр ийи чыл ою болуп турар. Эш Сталинның башталгазы-биле герман фашизмин чылда шапкан, делегейин улустарын фашизмин айылындан калгалап алган, немец улустун чангыс-аай, демократтыг, тайбынга ынакшылдыг Германия дээш чөптү демиселин леткип турар улуг Совет Эвилелин өөрүп четирегиниң немец улус ханызы-биле илердеп турар.

Погсдам дуржулганын эсугаар бодунга алган хүлээлгелериниң шыңчы Совет Эвилели болза, Германияны демократтыг үнденинер барымдаалап дүргөн катыштарынын, тайбынын керээзин чарарын болгаш шериң жежелди сосалдырын чедип алыр дээш демисежип келген болгаш демисежип турар.

Германияны бүрүнү-биле демилгизаастарын болгаш демократчыларын хандырарын күзөөн Совет Эвилелиниң ол политиказы болза, чүгүле герман улустун үндезин эргелдиртир эвес, харын база чер бөмбүрээзин бүгү улустарынын арге-ажытарын барымдаалап турар. Ол политикага АКШ-тын, болгаш Францияның реакциялыг чактары уурланып турар. Англи-америк блок Европаның улустарын жежелеп алырынын болгаш Совет Эвилелинге, улус демократиязын чуртгарына удур поход чорударынын хоралыг планынын кылбышаан, ол блок ам Барын Германияны фашистик-полиция крүте болдуруп, Европада дайын-стратегия кол база кылдыр хуудуруп алырынын оруунче ажы-биле кирген.

АКШ-тын Барын Германияда колониалдыг политиказы болза, немец улустун бүгү депшилгелиг ке-

зектеринин империализмге удур өжөөнүн хайндырып турар.

Немец улустун демократтыг патриотчу көдүрүшкүнүн 1949 чылдын декабрьда болган немец улустун бир дугаар конференциязы тодаргай көргүскөн.

Демократтыг партияларга болгаш организацияларга деткиген болгаш Германиянын чангыс-аай социализмге партиязынга баштапкан немец улустун Чөвүлели болза, Германияны катыштырар дээш демиселче улустун бүгү депшилгелиг күштерин мобилизаастар талазы-биле кончуг улуг ажылды чоруткан.

1949 чылдын май 9-та немец улустун Чөвүлели демократтыг Германиянын национал фронтунун тургузарыңче болгаш америк-англи империалистерин чардырчык политиказынга удур демиселди дыпызыларынче немец улусту кыйгырар.

Бодунун төрөөн чуртунун национал катжымышкынын каттап тургузар дээш немец патриоттарын чөптүг демисели болза, бүгү улустарын хосталгазы болгаш ден эргези дээш демисежип турар Совет Эвилелиниң деткичезинге дайнып турар.

Германияның Демократтыг Республиказынын Улустун палатазынын 1951 чылдын сентябрь 15-те болган хуралыга премьер-министр Отто Гротеволь чазак черинин меделелин кылган. Анаа Отто Гротеволь америк англи дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг планын илереткен. Ол-ла хуралга Улустун палатазы чангыс-аай демократтыг Германияны тургузарыңга чүгүдө чугаалажышынын Барын Германияны төлээлекчилери-биле чорудар дугайында кыйгыр үндүргөн. Америк-англи дайын кыпсыкчыларынын айтышкыны-биле Боннда Аденауэрниң «чазак» ол савалды хүлээвэн.

Германияның Демократтыг Республиказынын тургустунганы бүгү делегейге төөгүлүг учур-дузалыг. Германиянын Демократтыг Республиказынын тургустунганы болза, бүгү Германияны Европага агрессия политиказын чепсээ болдуруп, бүгү немец улусту угер-боога ыт болдуруп деп англи-америк империалистерин эжелекчи бодалгазын үзе шапканы болур.

Вильгельм Пикке болгаш Отто Гротевольга эш Сталинның байырын да чугаалап турары болза: «Германиянын тайбынга ынакшылдыг демократтыг республиказынын тургустунганы болза, Европаның төөгүзүңге эргилделиг үе болур. Тайбынга ынакшылдыг Совет Эвилели туруп турары-биле чергелештир, тайбынга ынакшылдыг демократтыг Германияны турары Европага чаа дайынар болу бээр чорукту болдурубайн, Европага хан төгөр чоруктарга төңчүнү салыр болгаш Европаның улустарын делегейин империалистеринден кулданыр чорукту болдурубас кылып турар деп чүвөгө чизинип турбас».

Германиянын Демократтыг Республиказы болза, немец ажылчын англин күштеринин сырый катыжышкынынга, күш-ажылчы тараачылар-биле болгаш интеллигенция-биле оң эвилелинге үндөзүлгенип, улуг демократтыг чарытпага үндөзүлгенип тургустунган.

Фашизмни чылча шапканынын соода бир чыл болганда коммунист болгаш социал-демократтыг партияларын бөдүн кижигүнеринин негелдээ-биле ол партияларын катыжышкыны болган. Шумахерлерге болгаш Германиянын чөп кеззөөн де трюкистерге удур калды-дошкун демиселди чорудуп тургаш, ол катыжышкыны кылган.

Ам үеде Германиянын Демократтыг Республиказынын ажылчын ангызы болгаш оң авангардызы Германиянын чангыс-аай социализмге партиязы экономун, политиктиг болгаш хей-ниңти амыдыралдын бүгү кезектеринде шитпирлиг позицияны ээлеп турар.

Чырымышкынын реформазы улуг учур-дузалыг болуп турар. Уругларын угаан медреселш иридип турган фашист кем-буруулугларын школалардан үндүр сывырган, кижиге эвээжинг раса теориязын барымдаалап турар өөредилге номнарын хавырган. Школаларның структуразы өскерилген. Кижинин эртем билгилни, оң хөрөгизин барымдаалап көөр бак чорукту чок кылган.

Германиянын Демократтыг Республиказынын туруп келген ийи чылдың дүргүдүндө чоңун политиктиг илдепкэй канчаар-ла аажок өскөн болгаш чуртта демократтыг корум-чурум дыка быжыккан.

Демократтыг партияларын болгаш демократтыг Германиянын национал фронтунун блогунга үндөзүлгөн бүгү депшилгелиг күштерин катыжышкыны болза, калбак улус массаларын тайбын дээш, национал катыжышкыны болгаш тайбын тургузушкун дээш демиселин күштөдирген.

Республиканың иштики байдалын быжыглааны-биле кады немец улустун Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязынын чурттары-биле найыралы быжыккан. Тайбынын, демократиянын болгаш социализмнин лагеринде Германиянын Демократтыг Республиказынын харылзаалары калбарган болгаш быжыккан.

Германиянын Демократтыг Республиказы-биле Польшаның аразында кызыгаарлар дугайында керээ чардыган, ол кызыгаарлар болза, тайбынын болгаш найыралдын кызыгаарлары болур. Эконом, культура болгаш эртем-техник талазы-биле харылзаалар дугайында Чехословакия-биле болгаш Венгрия-биле база

дургулгалар чардыган. Германиянын Демократтыг Республиказынын чазаның даштыкы политиказынын үндөзүлгени болза, Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязынын чурттары-биле найырал болуп турар.

Германиянын чангыс-аай социализмге партиязынын инициативазы-биле 1949 чылда бадылаан ийи чыл планы болза, дайын өөлдүндөгү үеде ажыл-агыйның үрелишкенинде үер эжитки немец улуска аялдып берген. Ажылчы чоннарын кестүп көрбөз күш-ажылчы көдүрүшкүнүн болгаш чогадыкчы тывынгыр инициативазынын ачызы-биле ол план хуусаа бетинде—бүдүн чартык чыл иштинде күсөтинген.

Германиянын Демократтыг Республиказынын эконом хөгжүлдөзүнүн херээңге Совет Эвилели-биле салдыг харылзаазы улуг рольду ойнап турар. Ол харылзаалар болза, дең эргелерге болгаш бот-боттарынга ажыктыг чорукка үндөзүлгенин.

Германиянын дайын шүүделиниң артып калган төлөгезин 50 хуу кызырар дугайында болгаш ону төлээрин 15 чыл кылдыр узалдыр дугайында эрткен чылда совет чазактын шитпирли болза, Германиянын Демократтыг Республиказынын улус ажыл-агыйын каттап тургузарынга болгаш хөгжүдериңге дузалаар чаа күштүг фактор болуп турар.

1950 чылда-ла ийи чылдын планын чедишкенин күсөткенниң ачызында республиканың улус ажыл агыйын дайын мурнундагы денелинде чектен. Ам республиканың ажылчы чону баштайгы беш чыл планын ботандырар дээш демисежип турар.

Үлетпүр бүдүрүлгезинин 1951 чылдын ийи дугаар кварталынын планын 107 хуу күсөткен.

Шимчээшкени ойнаан. Улусчу бүдүрүлгелерде машина хөлөзүлгө станцияларда 1951 чылдын планын хуусаа бетинде күсөдир дээш күш-ажылчы чарыштар калбарган. Ол чарышка 1,6 миллион ажылчы чон киришкен. 90 муң ажылчы күш-ажылчы бригадалар «Тергин эки шынарның бригадалары» деп хундулуг атты чедип алыр дээш күш-ажылчы чарышты чорудуп турар.

Магдебург хоорайга Эрнст Тельман аттыг аар машина туудушкунун заводунун 11 муң ажылчылары 1951 чылдын планын Октябрийн социализмге Улуг революциянын 34 чыл оюнда — 1951 чылдын ноябрьның 7-де бүрүн күсөдирин хүлээнгенер.

Хостуг герман улус бүгү делегейге быжып тайбын дээш, чангыс-аай демократтыг Германия дээш, Барын Германияны каттап чепсегээр, ону агрессия Соңгу Атлантик блогунга кирир, Барын Германияга үргүчүң агрессия шерин тургузар дугайында америк-англи дайын кыпсыкчыларынын политиказынга удур илдепкэйг демисежип турар. Германияны каттап чепсегээринге удур 14 чытам миллион киж и адын салган. Ам беш улуг күрүнелер аразында Тайбын Пактызын чарар дугайында Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин Кыйгырынын адаанга ат салышкынынын чылдазы чедишкенин чоруп турар.

Бажың эт-хөреңгизиниң страхованиезин ажилчы чоннарның эрге-ажыктарынче угландыра

Улустун шыдалгыр амыдыралынын өзүлдөз болза, социалисттик тургузунуң хоойдузу болур. Бистин чуртувуска улус ажил-агынын чектелтишкини ажилчы чоннарның амыдырал деңгелинин чайгылыш чок беднишкин-биле бүрүн холбашкан. Ол бүгү болза, ажилчы чоннарның амыдыралын үзүктөл чок экижидилгезинге, чуртталга тудушкунунун калбарышкынынга, ажилчынарның, албан-хаакчытарның болгаш колхозчуларын эт-хөреңги, азырал мал, хуу херегледин чүүлдери тып алыр арганы улгатырарына чогумчалыг байдалдарны тургузуп берип турар.

Совет күрүнениң кол хоойдузу — Сталинчы Конституция болза, хамаатыларын хуу өңүч-хөреңгизин кылдыр чуртталга бажыны, бажын ажил-агынын болгаш хуу херегледин эдилелдерин ээлээр эргезин камгалап турар.

Ажилчы чоннарның өңүч-хөреңгизин камгалалынын дугайында бистин күрүнениң сагаш салышкыны, ылангыя бисте Бажын эт-хөреңгизин эки-тура страхованиезиниң системизинен тодаргай чорудулганы тыпкан.

Хамааты буруу болза, эки-тураның чуруму-биле бажың херекселдерин болгаш эдик-хепти, иштики хепти, индикти, даарынылга материалды, номнарны, картиналарны, чурумалдыг каас-коя херекселдерин, музыка херекселдерин, чөмөн-илге продуктуларын, тудуг материалды, оттулар чүүлдү болгаш өске-даа эт-хөреңгилерин камгалап ап болур.

Страхованиениң сорулгазы чүл дээрге, өрткө, үерге, чер шимчээлиниң болгаш өске-даа хенертен болур айылдарга бажының эт-хөреңгизин таварышкан чок болуп узукатынган болза, ук айылдарның когараткан каражаларын эдилекчиге страхование черинден төлөп бээр. Күрүнениң страхованиези болза, айылга таварышкан эт-хөреңгилерин камгалап турда болган ка-

ражаларны база төлөп турарын айтыр эргежок чугула.

Бажының эт-хөреңгилериниң страхованиезиниң козум-чурумнары бүгү ажилчы чоннарга таарымчалыг болгаш харын оларга дыка ажыктыг болуп турар. Бир эвес хоорайларга болгаш ажилчын суурларга эт-хөреңги демир, азы өрткө айыл чок кырышалыг даш бажына чыдар болза, кадагалатчыкчы чылда страхованиениң түңүнүн муң рублинден-не чүгө 1 рубль төлөп турар. Бажының эт-хөреңгизиниң кадагалалынын төлөдгелериниң хемчээли көдээ чоңга база таарыштыр тургустунган, чүл дээрге, көдээ черлерге төлөдгелерин хемчээли өрү болуп турар.

Бажының эт-хөреңгизиниң страхованиезин чүгө эт-хөреңгизин ийи-чангыс сангыч ээзи кижичи чорудар эвес, харын бөлүктөр айыл-биле база чорудуп болур: Бир эвес бүдүрүлгелерге, албан черинде, артельде, колхозта, совхозта кадагалатчыкчыларын саны 20 кижиден эвээш эвес болза, ам бөлүктөп чорудар; хоорайларда чуртталга бажының айыл-биле бөлүк страхованиени чорударда бодунун эт-хөреңгизин кадагалалып алыр дээр кварталга хөдөйлөкчилериниң саны беженден эвээш эвес болур ужурулг. Бөлүк страхованиениң киржикчилеринге страхование дээш төлөдгелерин чингелдизин көргүзүп турар.

Бүдүрүлгелерде, албан черлеринде хөй-ниити организацияларын, база ол ышкаш чуртталга бажынарнын хөй-ниити активиниң сорулгазы чүдөл дээрге, бажының эт-хөреңгилериниң страхованиезин непертеринге дузалап, оң ажыктың ажилчы чоннозга тайылбырлар болгаш оон-биле кады ажилчынарнын, албан-хаакчытарнын болгаш колхозчуларын эт-хөреңгилерин эки-тура страхованиезиниң хөгжүлдөзине дузалып ужурулг.

М. КАНШЕВСКАЯ,
Кызыл хоорайның күрүне страхованиезин улуг инспектору.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Болгариянын ажилчы чоннары „ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун“ өөренип турар

СОФИЯ. «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзунун» үнгөн хүнүнден бээр он үш чыл болган оюнга холбаштыр «Работническо дело» солун элзэн хөй материалдарны парлаан.

«ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу» болза, Болгарияда хөйге эи-не билдингир ном болуп турар деп ол солун айтыр турар. Ол ном 7 катап 255 муң экземплярлыг тираж-биле үнгөн.

Болгарияда В. И. Ленинниң чыныд чогаалдарының 11 томнары болгаш И. В. Сталинниң чыныд чогаалдарының 13 томнары парлатынып үнгөн деп солун оон ынай бижип турар.

«ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун» өөренип школаларда болгаш бөлүмнерде коммунистерниң болгаш партияжи эвестериниң калбаа-биле хаара туттунганын дугайын солун «ВКП(б) төөгүзү»-бистин партияжи чырыдышкыныстың үнденин—деп эгелги чүүлдө бижип турар. Эрткен чылын политшколаларга болгаш бөлүмнерге 300 муң коммунистер болгаш 60 муң ажык партияжи эвестер өөренип турганнар.

(СЭТА).

Армия хостаан соонда «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун» чех дыл кырынга бир дугаар массалы-биле үндүргөн. Ам үеде ол сталинчы шытгарангай ажылды Чехословакияның чүс-чүс муң ажилчы чоннары өөренип турарлар. Ол ном дугайында негелделер үргүлчү өзүп турар. 1945 чылдан 1951 чылга чедир «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу» 551.500 экземплярлыг тираж-биле 11 катап чех дылга болгаш 110 муң экземплярлыг тираж-биле беш катап славак дылга үнгөн.

(СЭТА).

„ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу“ Чехословакияда

ПРАГА. Чехословакияның коммунист партиязынын үжен хар харлаанынга алдар болдурган делгелде салдынган төөгүлүг документтерин аразында «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзунун» чех дылга гектографка чажды-биле парлап үндүргөн ному делгелге келгеннерин кичээлгеин хандыктырып турар. Гитлерлиг эжелелдин чылдарында чех дылга «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу» Прага болгаш Брно областтарыга чажды-биле ийи катап үнгөн.

1945 чылда Чехословакияны Совет

Армия хостаан соонда «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу» чех дыл кырынга бир дугаар массалы-биле үндүргөн. Ам үеде ол сталинчы шытгарангай ажылды Чехословакияның чүс-чүс муң ажилчы чоннары өөренип турарлар. Ол ном дугайында негелделер үргүлчү өзүп турар. 1945 чылдан 1951 чылга чедир «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзу» 551.500 экземплярлыг тираж-биле 11 катап чех дылга болгаш 110 муң экземплярлыг тираж-биле беш катап славак дылга үнгөн.

(СЭТА).

„Ленин Прагада“ деп Чехословак кино

ПРАГА. Чехословакияның киноэкраннарында «Ленин Прагада» деп чаа, документилг кино үнгөн. Ол кинода турсааладыг черлер тырттыртылган болгаш Владимир Ильич Ленинниң Прагада чурттап турганы-биле холбашкан төөгүлүг документтер көргүстүнгүзүн.

1919 чылда большевиктерниң төөгүлүг Прага конференциязынын болуп турганы өрөөлдү көрүкчү ол кинодан көөр. Шаандакы байдалды

көргүзүп турар ол өрөөлдү ам Чехословакияның ажилчы чоннары болгаш даштыкы төлөзлөр көрүп турарлар. Совет Эвилелинин улустарынын үлгери-биле коммунист партияга баштапкан Чехословакияның ажилчы чоннары Ленин—Сталинниң өлүм чок херээниң тиелелгези дээш канчалар демисежип турарын чугаалап турар чуруктарын ол кинода кириген.

(СЭТА).

Польша ажилчы чоннар Октябрь революциязынын 34 чыл оюнга алдар болдурган чарышта

ВАРШАВА. Октябрьниң социалист Улуг революциязынын 34 чыл оюнга алдар болдуруп куш-ажылчы чарышты калбартып чорудар дугайында Варшавада чик автомобильдер заводунун ажилчынарынын үндүргөн кыйгырынын польша ажилчынар улуг көдүрлүшкүн-биле хүлээп алганнар.

Пиотрков-Трибунальскиде пеставы комбинатынын ажилчынары болза, Октябрь революциязынын 34 чыл оюнга чедир нарын пеставы цехти хуусаа бетинде ажилдадып кирир болгаш бирги аргыны бээр деп хүлээгеннер.

(СЭТА).

Костошко аттыг заводтун металлчылары пландан дашкаар 200 тонна шойну болгаш 200 тонна канны бээр деп шийтирилзэннер. Сосновецте металлургия заводунун ажилчынары куш-ажылдык бүдүрүкчүлүүн хөй катап улгатырар деп хүлээлге алганнар. Алдарлыг кан эвилдикчи Геник Вавжени байырлагла алдар болдуруп оон дүргөн эвилдикчилерин бээр деп хүлээлге алган.

Варшава районда Мурановтун тудугчулары болза, 275 чаа чуртталга өрөөлдерин ажилгалга хуусаадан 7 күн бурунгаар дужаар деп шийтирилзэннер.

(СЭТА).

Совет номну Болгарияда улуу-биле сонуургап турар

СОФИЯ. Совет номнары Болгарияда улуу-биле сонуургап турар. Болгариянын ном үндүрер чери болгар дылга совет номнары чүгө чангыс эрткен чылда 5.800.770 экземплярлыг ниити тираж-биле үндүргөн. Энир чылын Болгария Совет Эвилелинден бүдүн чартык миллион кире номнар садып алган болгаш олары шупту сатына берген. 8 айларның дургузунда хоорайларда болгаш суурларда ном магазиннериниң садылгап үндүргени болза: совет политиктиг литератураның 44.700 экземпляр номнары; социал-экономнуг литератураның 121.700 экземпляр номнары, эртем-техникалыг 525 экземпляр номнар болгаш совет уран-литератураның 256 муң номнары болуп турар.

ларның дургузунда хоорайларда болгаш суурларда ном магазиннериниң садылгап үндүргени болза: совет политиктиг литератураның 44.700 экземпляр номнары; социал-экономнуг литератураның 121.700 экземпляр номнары, эртем-техникалыг 525 экземпляр номнар болгаш совет уран-литератураның 256 муң номнары болуп турар.

Румын улус республиканың чепсектиг күштериниң хүнү

БУХАРЕСТ. Октябрьниң 2-де Бухарестте Армия театрынга хоорайны улус чөвүлелиниң болгаш румын ажилчын партияның хоорай комитетинин, румын армияны болгаш Бухарестиниң хөй-ниити черлериниң төлөзлөкчилери-биле катышкан, Румыния Улус Республиказынын чепсектиг күштериниң хүнүнге алдар болдурган байырлыг хуралы болган.

Чепсектиг күштериниң хүнүңү дугайында илеткелди Румынияны чепсектиг күштериниң министри, армия генералы Э. Боднараш кылган.

Румын солдаттарын болгаш офицерлерин үлегер ап турары Совет Армияга алдар болдурган, румын улустун улуг өңүңү эш И. В. Сталинга алдар болдурган өөрүшкүлүг алыш часкаашкынары Э. Бодна-

раштың илеткелди хөй удаа доктадып турганнар.

Эш И. В. Сталинга чорудар байырлыг чагааны, а ол ышкаш румын улустун дурдукчузу, Румынияны ажилчын партияның чыныгы секретари Георгиу-Деже чорудар байырлыг чагааны хуралдын киржикчилери улуг көдүрлүшкүн-биле хүлээп алганнар.

Кежээ Бухаресттин офицерлер Бажыңыга Румыния Улус Республиказынын чепсектиг күштеринге алдар болдурган хүлээп алышкын болган.

Чепсектиг күштериниң хүнүнге алдар болдурган ажилчы чоннарын байырлыг хуралдары Сталин, Клуз, болгаш өске-даа хөй-хөй хоорайларга болуп эрткилзэн.

(СЭТА).

Швед боо-чепсектиг күштериниң маневрлары

СТОКГОЛЬМ. Парлапалың дыкынып турарын эзугаар алырга, амгы үеде Фальчептинг, Шведе болгаш Гидахольм хоорайларын районунда Эстерветланд губерниясында швед боо-чепсектиг күштериниң улуг маневрлары болуп турар, ында шериг-

лериниң бүгү хевирлери, оң иштинде 250 хире самолёттар киришкен.

Маневрларга швед хаан, кезек министрлер болгаш даштыкы шериг төлөзлөкчилери киришкеннер.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязының Кол командьлалының дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяны улус-демократтыг республиказынын Улустун армиязынын Кол командьлалынын октябрь 3-те медээлзени болза, бүгү фронтуларга Кореяны Улустун армиязынын катыжышкынары кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле америк-англи эжелекчилерин болгаш лисынманчы армияларнын атакаларын чедишкиниг ийтур шаарын үргүлчүлөп, оларын дингир күжүңге болгаш техниказынга улуг чидиргилерни таварыштырып турар.

Октябрьниң 2-де төп болгаш чөөн фронтуларда дайылдажып турар Улустун армиязынын кезектери дайынын 60 ажык самолёттарга, а ол ышкаш танкаларга болгаш

артиллерияга деткидип алгаш Чхонвонниң мурнуу талазында болгаш Янгунун соңгу талазында камгалап шугумнарын чаза-таварыыр дээш оралдашкан америк 2-ги болгаш 3-кү дивизияларнын база лисынманчы 5-ки дивизиянын кезектериниң 12 кадыг-дошкун атакаларын ойтур шапкан.

Октябрьниң 3-те Улустун армиязынын зениттиг артиллерия болгаш адыгы-ачкыларын отрядтары Хванчжю, Сивчхонь, Вонсан болгаш өске-даа хоорайларын тайбын чурттакчыларын араатыны-биле бомбалаарына болгаш боолаарына киришкен дайынын дөңсөмөлдүн андара адып бадьрган.

(СЭТА).

Бредли биле Риджуэиниң Кореяда келгени

ЛОНДОН. Рейтер агентилениниң Токиода корреспондентин генерал Риджуэини штабындан дыннадып дамчыдып турар. Ында чугаалап турары болза, АКШ-тын штабтар на-

чалыктериниң катышкан бөлүүнү даргазы генерал Бредли болгаш генерал Риджуэй октябрьниң 1-де Кореяда чедип келгеннер.

(СЭТА).

Кореяда дайын чорудулгазын соксадыр

Тайбың дээш ажил-чорудулгаларынның шажын-хүрээлер аразында америк комитеттин негелдези

НЬЮ-ИОРК. «Тайбың дээш ажил-чорудулгаларынның хүрээ-шажын аразынын комитети» Трумэнге чагаа чоруткан, ында негеп турары болза, Кореяда дайынның одун соксадырынын болгаш тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкынарын эгелзээрине херек эргежок чугула хемчелерин хүлээп алырын Трумэнге дыңнатканы болур.

Комитеттин составына дыка хөй сураглы шажынчылар кирип турар, оларын иштинде Чикаго университетиниң чанында Жокфелер-

ниң дуганынын тергилекчизи Джон Томпсон, Гарважд университетиниң профессору Джон Вейлд Филадельфияның социал ажил-чорудулгазын камбарлап катыжышкынын даргазы Кеннет Форбс, «Соңгу Американың хүрээ-шажын миссияларын чөвүлелиниң» Нью-Йоркка секретари турган доктор Марк Даубер, Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү доктор Уиллажд Эпхаус олар бар.

(СЭТА).

Бонн парламентиниң хуралында

БЕРЛИН. Бонндан дыңнадып турарын эзугаар алырга, сентябрь 27-де Германияның федералдыг республиказынын федералдыг парламентиниң хуралы болган, анаа Германияның демократтыг республиказынын улус палатазынын федералдыг чоруткан кыйгырынын чугаалажып көргөн. Оон-биле холбаштыр Барын Германияның канцлери Аденауэр меделел кылган.

Аденауэр болза, Германияның демократтыг республиказынын премьер-министри Гротевольдин улус палатазынга кылган меделгели «федералдыг чазактын саналарына чоокушуп турар ышкаш-тыр» деп меделгези. Ынчалза-даа ол болза ниити герман сонгулдур дугайында чугаалажышкынарга Аденауэрниң өжээниң чоруун көргүзериңге ол шаптык ужураштырбаан.

«Хостуг ниити герман сонгулдурларын» чорударына херек ырында федералдыг чазактын 14 негелделерин Аденауэр идиң үндүргөн.

Аденауэр бодунун чугаазынын төңчүзүңге Германияның демократтыг республиказында байдалды нүгүлдөп көргүзериңге оралдашкан.

Социал-демократ Венерин сөө-

лүнде санал-онал беришкениңине чүве чугаалаан депутат Кзингер чазак коалициязынын партиязынын мурундан Аденауэрниң саналын деткзэн. Германияның коммунист партиязынын даргазы Маркс Рейман бодунун чугаазына бүгү немес улус барыын-герман парламентиниң депутаттарындан бүгү Германияны национал хуралына сонгулдур дугайында айтыргынын талазы-биле бүгү-герман чөвүлел хуралды чорударынын дугайында улус палатазынын саналына чөптүг харынын бээрин олардан негеп турарын меделгези. Ынчалгаш Бонн парламентиниң депутаттары Германияның демократтыг республиказынын улус палатазынын саналында ойлотар чорукту болдурбас ужурулг деп, ол айткан.

Христиан-демократтыг эвилелиниң депутаттары Катер болгаш Тиче олар өжээ-негекчи меделелдерин ажы-биле кылганнар.

Кзингерниң саналы-биле санал-онналдын доозулганынын сонда коммунист фракциянын бадылашкынарына удуур федералдыг парламент Аденауэрниң меделелин чөпшээрзэн.

(СЭТА).

Барын-Германияда фашисттик организациянын капан төрүтүнүп турары

БЕРЛИН. Барын Германияның фашист идегеттери боттарынын ажил чорудулганын, улам-на иделкейдиш турарлар. Америк-англи эжелел эрге-чагыргаларынын хайгааралын ажыглап, фашистер, гитлерчи чораннар болза, чаа-чаа организацияларны болгаш эвилдерини тургузуп турарлар.

ДПА агентилелиниң дынадындан билдинип турарын эзугаар алырга, «Дейче Рейхсогенд» дээр аныктарын фашисттик организацияны болгаш Соңгу Рейн-Вестфалия черлерин болгаш Алды Саксонияны «социалист империя партиязынын» кежигүннери турганнарың 40 баштыкчылары сентябрь 24-те Ульцениң чоогунда Веерсенге «Империя ордени» дээр чаа фашисттик организация тургузуп алганнар. Боттарынын шаандакы ажык чачылдарына хевээр бүзүрелди артан ол фашисттик идегеттер болза, «немес пахта» дээр тус черниң пивочу организациязын тургусканын чарлааннар. «Дейче Рехсогендинин» удурукчузу болгаш «социалист империя ордени» дээрге партия эвес, а империя

идеязына шынчы бүгү «национал күштериниң» чыныд пунктуу болур деп меделгези.

Сөөлгү үеде Барын Германияда тургустунган хөй санныг фашисттик организациялар бонн протекторатты политиктиг амыдыралына улуг рольди улам-на ойнап эгелзээр. Барын Германияда ажык-биле ажилдап турар «немес фашист солдаттарын эвилелиниң» баштыны гитлерчи турган генерал-полковник Ганс Фриснер болза, депшилгелди күштерни чок кылып узуткаанынга болгаш «Чөөн чүктен немес областтарын катап эгиткениге өөрүп турар».

«Кан шлем» дээр бунар-бак организация бодунун ажил-чорудулганын база иделкейдиш турар. «Дер Тагешпишлге» солунун демделеп турары болза, амгы үеде «Кан шлем» 135 муң кижи чедир санатынып турар. «Рехсогенбунд Штаргорт» деп адаар аныктар организациязынын кежигүннериниң саны 7 муң кижи чедип турар.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Акша хөреңгилерни шын кадагалаар болгаш чарыгдаар

Колхозтарны акша хөреңгилериниң үчүдүн шын кадагалаар болгаш корум-чурумнуг чарыгдаар дугайында көдээ ажил-агы артелинин Уставы, база партия болгаш чазактын шийтирилери тодаргай айтышкыны берип турар. Ол айтышкынары күчүсетинишаан, колхозтар чыл бүрү акша орулгаларын көвүдөдип, саң-хөө ажил-агынын быжыдып турарлар.

Хостуг акша хөреңгилерин колхоз банкыда агар санынга кадагалаткан турарын көдээ ажил-агы артелинин Уставы негеп турар. Чоокку хүннерде чарыгдаарына хереглетинип турар акша хөреңгилерин чогуур хемчээлин эзугаар колхозтар боттарының кассаларына кадагалаткан болур. Касса артышкынарынын чогуур хемчээлин колхозтарны орулга-чарылга сметазында көрдүнгөн турар болгаш колхозчуларын ниити хуралында бадьялап турар.

Колхозтарны хостуг акша хөреңгилерин агар саннарга кадагалалынын ужур-дузасы чүдөл дие, олар акша эргилдизинге кирир болгаш күрүнениң эрге-ажыныга ажылатканын. Колхозтарны кассаларына бар акша-мөңгүн чогуур доктааткан хемчээлиден ажыр чыгынына бээр болза, ол чүгө чурттуу акша эргилдизинге ажык чок болур эвес, харын колхозтарны боттарына шуут-ла ажыктыг болур: бирээле, колхозтар хостуг акша-мөңгүнү боттарының кассаларына кадагалаткан тургаш, агар санга кирип турар хуулар талазы-биле акша орулгаларын эвээздешип турар; ийде, колхозтарны акша хөреңгилерин бот-боттарынын аразына кайы-хаман чок кежир ийикке азы самчыглар чоруктары болдуруп болур.

Устүнде доктааткан чурумну чамдык колхозтар үреп турар. Чижээ, Тес-Хем районун Сталин, Калинин аттыг колхозтары 1951 чылда боттарынын кассаларына 5—6 муң рубльдерин кадагалат турганнар. Барын-Хемчик районда «Большевик», «Комсомол 30 чыл ою» кол-

хозтарны баштаар черлери 1951 чылдын июнь, июль, август айларында мал ажилынын продукциязын сатканындан кирген акшаны банкыга кирибей, ажил-агы херегелинге чарыгданган чүл бар. Ынчалга ол колхозтар көдээ ажил-агы үндүрүүнүн, страхование төлөдгезиниң талазы-биле өрелги туруп турар болгаш капитал салышкынынын санында үлетимес фондуну долдурбайн турарлар.

Чамдык колхозтар сан-хөөнүн чурумун каржызы-биле үреп, колхозчуларын күрүнө чызышкыныга бижидишкенирин колхозтун акша хөреңгизи-биле төлөп турар чүүл бар. Тес-Хем районда Ленин аттыг колхоз 1951 чылдын май айда колхозчуларын күрүнө чызышкыныга бижиткен 2800 рубльди колхоз боду төлөп берген.

Касса чорудулгаларын үчүдүнүн сандаргай байдалда туруп турары касса чурумун быжыдарына улуг шаптык болуп турар. Учүт болза, ажил-агынын шын удурутуруп эң чугула байдалдарынчиг бирээзи, колхозтарда социалисттик өңчүнү камгалаарынын чепсээ болур.

Бир эвес үчүттү сандаргай байдалга тургузар болза, колхозтарны акша хөреңгизин янзы-бүрү байдал-биле шын эвес чарыгдарына болгаш самчыгдан төгөлзериңге таарымчалыг байдалды тургузуп болур. Касса чурумун быжыгларынга улуг роль колхозтарның ревизия комиссияларына онаажып турар. Олар болза, бо чижектиг хажыдышкынарынын илердир болгаш буруулугларын чогуур харысалгалга кирир хүлээлгелги.

Касса чуруму үрээр чоруктары чидирер айтыр колхозтарын организац, ажил-агы талазы-биле моон сонгаар быжыдарына чугула ужурудузалы. Ол дугайында акша хөреңгизин кадагалаар болгаш чарыгдар айтыргынын талазы-биле көдээ ажил-агы артелинин Уставын негелдизин шынгы кууседир херек.

П. КАЛИНИН.

Кызыл өг ажылын экиждер

Сүт-Хөл районун Алдан-Маадыр сумузуна Калинин аттыг көдээ ажил агый артелинде көжер кызыл-өг ажилдап турар. Ук кызыл-өг эрткен чылын чүгээр ажилдап турган.

Сөөлгү үеде кызыл-өг бодунун хүлээлгезин күчүстөйин турар. Кызыл-өгнүн эргелекчизи Херел-оол харысалгалга чок ажилдап, кызыл өгнү шоочалап кааш, аалдар кезип арагаларына өйлөкчү турар.

Кызыл өгдө хылдыг хөгжүм аймаа чок чыгы, чангыс борбак чарык мондалинден өске чүү-даа чок. Ынчалгаш кызыл өгнүн чүгө ады-сураа дыңналып, бажыны кестүп турарында ангыда чоңун ортузунга көсүк рольди болбайн, чоңун күзелин хандырбайн турар.

Районун култур чырыдышкыны инспектору кызыл өгнүн ажылын экиждеринче хемчег алыры чугула.

О. АЛЕКСАНДР.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетиниң кудумчузу, бажын 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнуң 2—82; харысалгалыг редакторнуң өралакчызының, партия амыдыралынын, култур, литература болгаш уран-чүүл илдистериниң—3—88; харысалгалыг секретарының, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажил-агы, үлетүр болгаш транспорт, чагаа илдистериниң—3—88; иштинки информация, бухгалтериянык—3—85.